

กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคม
จังหวัดสุราษฎร์ธานี*

THE PROPOSED IMPLEMENTATION FOR THE IMPROVEMENT OF THE
SECOND CITIZEN (HOMELESS PEOPLE LIVE IN PUBLIC PLACES)
APPROACHED BY THE CIVIL SOCIETY NETWORK OF SURATTHANI

บุญรัตน์ คุรุทคง

Boonrat Khutkhong

พระครูปริยัติคุณาวุธ

Phrakrupariyuttkunawut

ประสิทธิ์ พันธวงษ์

Prasit Phanthawong

ณัฐทิศา ทองช่วย

Natthita Thongchuay

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surat Thani Buddhist College, Thailand

E-mail: informationsearch3000@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี” มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) ศึกษาการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 2) ศึกษาพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเป็นคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี 3) นำเสนอผลที่ได้ต่อเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยสัมภาษณ์และสังเกตการร่วมกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม นักวิชาการจำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย คนชายขอบ (คนไร้บ้าน) 12 คนรวมทั้งหมด 17 คน นำเสนอผลวิจัยโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งประกอบด้วยประเด็นหลักดังนี้ 1) การเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า มีประเด็นหลัก 4 ประเด็นดังนี้ (1) วิถีชีวิตของคนชายขอบ มี

* Received 1 December 2019; Revised 19 December 2019; Accepted 31 December 2019

ปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย (1.1) ความต้องการที่เขาว่าต้องการอะไร แต่ทำเองไม่ได้เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ (1.2) ความต้องการที่เขาไม่รู้สึกว่าเขาต้องการเพราะความเคยชิน (1.3) ความต้องการที่เขาไม่รู้ว่ามิ (2) พฤติกรรมของคนชายขอบ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาการป่วยทางจิต (3) การรับรู้ข่าวสารของคนชายขอบ พบว่า ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลการได้สิทธิอันพึงได้ของตนเอง (4) การปฏิสัมพันธ์ของคนชายขอบกับคนรอบข้างสะท้อนให้เห็นภาวะที่ซับซ้อนของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบัน 2) พฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเป็นคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) พบว่ามีประเด็นหลัก 2 ประเด็นดังนี้ (1) ความเป็นมาของคนชายขอบโดยตนเองและคนรอบข้าง ซึ่งคนเร่ร่อนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่สาธารณะ สามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มของคนหาย กลุ่มที่ 2 กลุ่มของคนป่วยทางจิต หรือจิตเวช (2) พฤติกรรมที่แสดงออกต่อสังคม พบว่า ผู้คนในสังคมพร้อมที่จะไม่ใส่ใจกับคนชายขอบเพราะไม่ข้องเกี่ยวและไม่สำคัญ สภาพการณ์เช่นนี้เป็น การสร้างเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงต่อคนชายขอบ 3) นำเสนอกระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี “Team One Home ศูนย์ช่วยเหลือสังคม” หน่วยงานที่ปฏิบัติร่วมการประสานเครือข่ายเชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาคนชายขอบในอนาคตต่อไป ประกอบด้วย 9 ด้าน คือ (1) การจัดสวัสดิการสังคม (2) การส่งเสริม สร้างสมรรถภาพ ทางร่างกายและจิตใจ (3) การรักษาพยาบาล (4) การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ (5) การส่งเสริมสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม (6) การพัฒนาคุณภาพชีวิต (7) การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่ง (8) การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีที่พักอาศัย (9) การป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง

คำสำคัญ: กระบวนการพัฒนา, คนชายขอบ (คนไร้บ้าน), เครือข่ายประชาสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

Abstract

The purposes of The Proposed Implementation for the Improvement of the Second Citizen (Homeless people live in public places) Approached by the Civil Society Network of Suratthani were to 1) study the society of the Second Citizen living together (Homeless people live in public places) in Surat Thani province 2) study the behavior causing to be the Second Citizen (Homeless people live in public places) in Surat Thani Province and 3) present the results to the civil society network of Surat Thani Province. This is a qualitative research. The researcher went to a field to collect data by interviewing and observing together with key informants. There were two groups including social workers, psychologists, social developers, five academicians and twelve homeless people.

A total of persons was 17. The research results were presented by descriptive analysis method.

The results of the research showed that:

The development processes of the Second Citizen (Homeless people) of the Civil Society Network of Suratthani consisted of the following main points. 1) The study of the society of the Second Citizen living together (Homeless people live in public places) in Surat Thani province was found that there were 4 secondary issues as follows: (1) The Second Citizen (Homeless people)'s life styles was basic factors consisting of (1.1) the demand that he knew what he wanted but they could not do it by themselves because of lack of knowledge and experiences (1.2) they did not feel the requirement they wanted because of familiarity (1.3) they did not know the requirement that still remained. (2) The behavior of the Second Citizen (Homeless people) was found that most of them were mentally ill. (3) Knowing the information of The Second Citizen (Homeless people) was found that they were unable to access knowledge about obtaining their rights. (4) The interaction of The Second Citizen (Homeless people) with those around them reflected the complex state of the current Thai society situations. 2) The behavior causing to be the Second Citizen (Homeless people) was found that there were 2 secondary issues as follows: (1) The background of The Second Citizen (Homeless people) and those around them were homeless. They lived in public areas. That could be divided into 2 large groups; Group 1 was missing persons. Group 2 was people with mental or psychiatric illness. (2) Behavior showed to the society was found that people in the society ignored The Second Citizen (Homeless people) because they were unrelated and not important. This situation created conditions for violence against The Second Citizen (Homeless people) 3) Presenting the development process of The Second Citizen (Homeless people) of civil society networks in Surat Thani province was "Team One Home, Social Support Center". The institutions will continue to work together in the network linking the development process for The Second Citizen (Homeless people) the in the future. Consists of 9 aspects as follows: (1) Social welfare provision (2) Promotion of capacity building Physical and mental (3) Medical treatment (4) Educational and career promotion 5) Promoting and creating opportunities in society (6) Quality of life development (7) Support for the dependent (8) Support for the homeless (9) preventing unfair discrimination against those who are dependent.

Keywords: Development Process, The Second Citizen (Homeless People), The Civil Society Network Of Suratthani

บทนำ

การพัฒนาประเทศหลายๆ ประเทศที่ประสบความสำเร็จ จนทำให้เกิดความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจที่เรียกได้ว่าเศรษฐกิจดีนั้น จะดำเนินไปควบคู่กันกับการที่ประเทศพัฒนาเหล่านั้นได้กีดกันประชากรกลุ่มใหญ่ระดับชนชั้นกลาง และชนชั้นล่าง หรือคนระดับรากหญ้าออกจากวิถีชีวิตทางเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เพราะประเทศที่เรียกตนเองว่าประเทศที่กำลังพัฒนา (อานันท์ กาญจนพันธุ์, 2549) การพัฒนาสังคมไทยในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาเช่นเดียวกันได้ถูกดึงให้ตกเข้าไปอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์มากขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาที่เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เน้นการพัฒนาวัตถุมากกว่าการพัฒนามนุษย์ จนก่อให้เกิดผลตามมาประการหนึ่ง ที่น่าตกใจและหน้าเศร้าสลดอย่างมากไปพร้อม ๆ กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้คนในสังคมไทยยิ่งมองเห็นความเป็นคนลดน้อยไปทุกทีดังจะเห็นได้ว่าเราไม่ค่อยจะโยติกับความ เป็นคนของคนอื่น หลายๆ ครั้งเรามองไม่เห็นพวกเขาเร่ร่อนอาศัยตามสาธารณะ ซึ่งวงวิชาการเรียกพวกเขาว่า “คนชายขอบ” (สาธุนรัช ฟ่องวาริน, 2559) สอดคล้องกับ ปรีตรตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล กล่าวไว้สรุปว่า สำหรับคนที่เห็นปัญหา และสงสัยในคำตอบที่เห็นว่า ภาพที่เกิดขึ้นกับคนเหล่านี้ แล้วใครจะเป็นคนแก้ปัญหา อยากจะส่งเสียงสะท้อนภาพของคนเหล่านี้ให้สังคมได้รับรู้ ในขณะเดียวกัน ถึงแม้ภาพของคนเหล่านี้จะเห็นกันชินตา แต่ “เสียง” ที่จะแสดงความคิดเห็น ความต้องการ คำอธิบายของตัวเองของพวกเขา อาจจะเป็นเพียงความเงิบในสังคม และหากจะตั้งคำถามว่า การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนต่าง ๆ มีความสำคัญอย่างไร ซึ่งล้วนแล้วเป็นเรื่องของคนส่วนน้อยเพียงหยิบมือนี้มีความจำเป็นอย่างไรต่อความเข้าใจสังคมเราเอง เราจะเข้าใจสังคมการเมืองไทยโดยไม่ต้องสนใจคนพวกนี้เลยได้หรือไม่ เขาเหล่านี้ตกเป็นฝ่ายถูกกระทำได้ง่าย ที่จะถูกมองในแง่ลบ สภาพการณ์เช่นนี้เป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงต่อกลุ่มสังคมซึ่งได้ชื่อว่า “เป็นคนชายขอบ” อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก (ปรีตรตา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล, 2545) ดังที่ พุทธทาสภิกขุ กล่าวไว้สรุปได้ว่า คนที่จะอยู่ในสังคมปัจจุบันที่มีแต่อันตรายรอบด้านให้ได้นั้น ต้องทำตัวเองให้เหมือน “ลิงงูอยู่ในปากงู” ถึงจะอยู่ได้ นั้นหมายความว่า ลิงงูอยู่ใกล้กับเขี้ยวงู ซึ่งเขี้ยวงูมีแต่พิษ ถ้าใครโดนเขี้ยวงูก็จะถูกพิษงูทำร้ายถึงแก่ความตายได้ แต่ลิงงูก็อยู่ได้โดยไม่เคยโดนเขี้ยวงูเลย ดังนั้นเขี้ยวงูก็เปรียบเหมือนสังคมปัจจุบันที่มีแต่พิษทุกด้าน ถ้าคนอยู่ให้ได้เหมือนลิงงูก็จะยืนหยัดอยู่ได้โดยไม่โดนอันตรายจากสังคมเลย แต่คนที่จะยืนอยู่แนวหน้าในสังคมปัจจุบันได้นั้นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะต้องอยู่กับตัวสำหรับเป็นอาวุธป้องกันตนเองได้ก็คือ คนเหล่านี้ต้องมีการศึกษา (พุทธทาสภิกขุ, 2560)

ภายใต้วิกฤตของสังคมไทยปัจจุบัน การเลือกอาชีพต่าง ๆ ของคนชายขอบเหล่านั้น มีปัญหาและอุปสรรคมากมาย ไม่ประสบความสำเร็จดังที่หวัง การพึ่งตนเองเพื่อความอยู่รอดจึงไม่มีทางเลือกมากนัก แบบแผนการดิ้นรนต่อสู้ของพวกเขาบ่อยครั้งไม่ได้เป็นแบบแผนที่สังคมทั่วไปจะยอมรับได้ แม้กระทั่งการยอมผันตนเองไปใช้แรงงานรับจ้างทั่วไปเพื่อเลี้ยงชีพของตนเองและครอบครัวก็ตาม อันที่จริงปัญหาของคนที่ย้อยโอกาสเหล่านี้ปรากฏอยู่ควบคู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลานานแล้ว หากผู้ที่เกี่ยวข้องไม่เร่งรีบที่จะร่วมกันพัฒนาคนเหล่านี้ให้ได้รับการศึกษาเพื่อการพัฒนาตนเองและสังคมต่อไป

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกศึกษา กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นสำคัญสิ่งที่ทำให้คณะผู้วิจัยเกิดความสนใจในคนกลุ่มเหล่านี้ เพราะเมื่อผู้วิจัยสังเกตจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเดินทางไปไหนในท้องที่เขตจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทั้งในเมืองและต่างอำเภอ ตลอดจนแหล่งท่องเที่ยว หรือเมื่อมีเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ก็พบว่าวิถีชีวิตคน กลุ่มหนึ่งที่สังคมเรียกว่า “คนชายขอบ” อยู่จำนวนไม่น้อย คณะผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า บุคคลเหล่านี้มาจากที่ที่ต่างกัน และวิถีชีวิตที่ต่างกัน ครอบครัวที่ต่างกัน แต่เมื่อเขาเป็นสมาชิกของสังคมเหมือนกับคนอื่น ๆ เหตุใดเขาถึงไม่ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันจากสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม หรือจากหน่วยงานผู้ที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการช่วยเหลือทางการศึกษา เพื่อเขาจะได้รับอาวุธทางปัญญา ไปใช้ในการประกอบอาชีพ หรือการจะยืนอยู่ในสังคมได้เทียบเท่ากับคนอื่นในฐานะเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนในสังคม และผู้ที่มีส่วนรับผิดชอบในการดำเนินการพัฒนาคนเหล่านี้ เช่น อบรม วัด โรงเรียน เป็นต้น จะดำเนินการพัฒนาอย่างไรให้คนด้อยโอกาสเหล่านี้ก้าวพ้นจากคำว่า “เขาเป็นคนชายขอบ” ที่สังคมหยิบบั่นให้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
2. ศึกษาพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเป็นคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. นำเสนอผลที่ได้ต่อเครือข่ายภาคประชาสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานี ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีดำเนินการศึกษา 3 แบบ คือ

1. การศึกษาเอกสาร/เป็นการศึกษาค้นคว้าเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมการณ์เรียนรู้ แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับเครือข่ายประชาสังคม แนวคิดเกี่ยวกับคนชายขอบ
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยสัมภาษณ์แบบเจาะจงกับผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) มี 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม นักวิชาการจำนวน 5 คน กลุ่มที่ 2 ประกอบด้วย คนชายขอบ (คนไร้บ้าน) 12 คนรวมทั้งหมด 17 คน รวมข้อมูลมาสังเคราะห์ห่อองค์ความรู้กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
3. การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้ประเด็นที่ศึกษา ที่กำหนดไว้ในแต่ละประเด็น ที่ได้จากเอกสาร ตำราทางวิชาการ และสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ และการสัมภาษณ์เชิงลึก พร้อมทั้งอาศัยแนวคิด ทฤษฎี มาเชื่อมโยงหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อนำมาประมวลผล วิเคราะห์และสังเคราะห์ผลออกมาโดยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) เพื่อค้นห่องค์ความรู้กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิจัย

1. การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบ 4 ประเด็นหลักดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 วิถีชีวิตของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) พบว่า คนที่ไม่สามารถพัฒนาตัวเองหรือปรับตัวเอง ในการดำรงชีวิต เหมือนกับคนส่วนใหญ่ เช่น ความเป็นอยู่ การพูด การจา คนที่สร้างปัญหาให้กับสังคมโดยส่วนใหญ่เป็นคนชายขอบคนเร่ร่อนไม่มีหลักแหล่งแน่นอน อาศัยตามสาธารณะเป็นที่พักพิง โดยทั่วไปแล้วความต้องการที่ซ่อนอยู่ในความเคยชินของมนุษย์ มีปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย 1) ความต้องการที่เขารู้ว่าต้องการอะไร แต่ทำเองไม่ได้เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ 2) ความต้องการที่เขาไม่รู้สึกว่าเขาต้องการเพราะความเคยชิน 3) ความต้องการที่เขาไม่รู้ว่ามี เมื่อมองผ่านปัญหาคนเร่ร่อนไร้ที่พึ่งก็เป็นปัญหาหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญและเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องเข้ามาแก้ไขให้ลุล่วงไป แต่ทั้งนี้ในการแก้ไขปัญหารัฐบาลก็ต้องมีเครื่องมือในการแก้ไขปัญหา กฎหมายเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ด้วยเหตุนี้ในการแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่ เป็นผู้ป่วยทางจิตเร่ร่อนรัฐได้ใช้กฎหมายสองฉบับเพื่อนำมาแก้ปัญหาดังกล่าว คือ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 กับพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 แต่ก็มีปัญหาให้พิจารณาว่ากฎหมายทั้งสองฉบับนี้จะแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่ เป็นผู้ป่วยทางจิตเร่ร่อนให้หมดไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บังคับใช้ได้จริงหรือไม่การเกิดภาวะการณ์พัฒนาสังคมภายใต้ความรับผิดชอบของสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสุราษฎร์ธานีถูกแยกออกเป็นศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัด

สุราษฎร์ธานีที่มีข้อมูลสถิติของคนไร้ที่พึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำให้บรรดาคนที่มีปัญหาทางครอบครัว ปัญหาเศรษฐกิจ และปัญหาสังคมเริ่มกลายเป็นคนเร่ร่อนไปเรื่อย ๆ อาศัยตามสาธารณะหาเข้ากินค่าไปวัน ๆ ทั้งที่อยู่ในเมืองและชนบทก็จะถูกกีดกันให้คนเหล่านั้นออกอยู่ขอบนอกของระบบการพัฒนาเศรษฐกิจโดยไม่ให้เกี่ยวข้องกับพัฒนาเศรษฐกิจจนเกิดภาวะการณืบีบตัวของเศรษฐกิจส่งผลให้คนกลุ่มหนึ่งต้อง เร่ร่อนไม่มีจุดหมายปลายทางของชีวิตรอวัน เช่น นางวัน (นามสมมุติ) ชอบอาศัยในป่าช้าตามวัดต่าง ๆ เป็นประจำโดยขอข้าวบิณฑบาตเพื่อประทังชีวิตไปวัน ๆ นาย ซี (นามสมมุติ) เร่ร่อนไปเรื่อย ๆ ในอำเภอไชยา อยู่ตามสถานีรถไฟ ตลาดไขเค็ม หน้าสวนโมกข์ เลี้ยงชีพด้วยการขอไปเรื่อย ๆ นายนัน (นามสมมุติ) เร่ร่อนชอบอาศัยตามเมรุ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครไม่พูดคุยกับใคร อยากนอนตรงไหนก็นอนตรงนั้นเลี้ยงชีพจากอาหารบิณฑบาต นายเอ (นามสมมุติ) เร่ร่อนอาศัยอยู่ทุกวัดในเขตตลาดอำเภอเมืองชอบเก็บขยะช่วยเหลือภายในวัด นายบอย (นามสมมุติ) เร่ร่อนอาศัยทุกวัดใครจ้างให้ทำอะไรก็ทำเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง นายเนื่อง (นามสมมุติ) ยกเพิงเก่า ๆ ในที่สาธารณะข้างคลองระบายน้ำไม่มีอาชีพอะไรขอคนเมตตาช่วยเหลืออย่างเดียว นายโสภณ (นามสมมุติ) ในแต่ละวันอาศัยหลับนอนในรถตู้เก่า ๆ ช่วงเช้าออกไปหางานทำช่วงค่ำกลับมานอนที่เดิม นายเอียด (นามสมมุติ) อยู่บริเวณป้ายและประตูวัดพัฒนารามเป็นประจำ มีกลิ่นตัว เป็นโรคผิวหนัง อาการผิดปกติทางจิต นายเข้ (นามสมมุติ) อาศัยอยู่ในวัดท่าไทรข้างห้องน้ำตอนเย็นก็มานั่งที่ประตูวัดเพื่อต้องการคนเมตตาช่วยเหลือ นางเขียน (นามสมมุติ) ปลูกเพิงเล็ก ๆ อยู่กลางทุ่งนาตอนเช้าเจออะไรก็เก็บแล้วเอาไปสะสมไว้เพื่อขายเพื่อประทังชีวิตไปวัน ๆ นางสาว (นามสมมุติ) อาศัยอยู่ตามวัดอาชีพเก็บของเก่าขาย นางสาวปี (นามสมมุติ) เร่ร่อนเรื่อย ๆ อยู่ตามวัด ไม่ค่อยคุยกับใครมีอาการป่วยทางจิต เป็นต้น

ประเด็นหลักที่ 2 พฤติกรรมของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) พบว่า ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 และอุปสรรคของกฎหมาย 2 ฉบับในการแก้ปัญหาของคนไร้ที่พึ่งที่มีอาการป่วยทางจิตของเร่ร่อน ปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่ป่วยทางจิตเร่ร่อนเป็นปัญหาหนึ่งของสังคมเมือง โดยที่คนไร้ที่พึ่งเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาในสังคมขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติ ไม่มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ไม่สามารถหารายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ซึ่งบุคคลเหล่านี้อยู่ในฐานะที่ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้และไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก มีมาตรฐานการดำรงชีพที่ต่ำกว่ามาตรฐานความเป็นอยู่ของบุคคลทั่วไป สมควรต้องคุ้มครองให้คนไร้ที่พึ่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และมีสภาพร่างกายและจิตใจเช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยกำหนดวิธีการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสมจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ชีวิตของผู้คนที่ลี้ภัยเข้ามาในเมืองใหญ่จึงเต็มไปด้วยผู้คนที่มีรูปลักษณ์และวิถีการดำเนินชีวิตที่หลากหลายในชีวิตประจำวันเราจะพบเห็นภาพกิจกรรมของคนเหล่านี้ เช่น คนขายพวงมาลัยตามสี่แยก เด็กหน้าตามอมแมมพนมมือขอเงินจากผู้คนที่เดินผ่านไปมา คนนั่งขาย

ของบนทางเท้า คนอาศัยอยู่ใต้สะพาน คนขับรถซาเล้งไปตามถนนอย่างช้า ๆ ออกจะกีดขวางรถยนต์ที่ต้องการเร่งเครื่อง คนอยู่รวมกันเป็นกลุ่มในที่สาธารณะจนกลายเป็นสลัม เช่น นางวัน (นามสมมุติ) พุทธิกกรรมปัจจุบันปล่อยตัวเอง ไม่สนใจ เรื่องที่อยู่อาศัย เนื้อตัว เสื้อผ้า อาหารการกิน และจะถือถุงผ้าเก่าๆและของอื่น ๆ รุงปรังเป็นเช่นนี้ทุกวัน นาย ซี (นามสมมุติ) เร่ร้อนไปเรื่อย ๆ เลี้ยงชีพด้วยการขอทานไม่อยู่เป็นที่ ค่ำไหนนอนตรงนั้น นายนั้น (นามสมมุติ) การดำเนินชีวิตแต่ละวัน อาศัยภายในป่าช้าวัดท่าไทรไม่ค่อยคุยกับใครจะคุยกับคนที่ให้ของกินของใช้เท่านั้นและอยากนอนตรงไหนก็นอน นาย เอ (นามสมมุติ) เร่ร้อนนอนไปเรื่อย ๆ วัดไหนมีกิจกรรมมีงานจะเข้าไปช่วยเก็บขยะภายในวัดและจะขึ้นไปกินข้าวที่โรงครัวของวัดและเจ้าภาพก็จะให้กับข้าวและน้ำใส่ถุงไว้ในแต่ละวันไม่มีเป้าหมายเร่ร้อน เพื่อหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง นายบอย (นามสมมุติ) เร่ร้อนนอนทุกวัดใครจ้างให้ทำอะไรก็ทำขอช่วยเหลือผู้อื่นแต่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ ชอบดื่มสุรา เวลาเมาเสียงดังเอะอะโวยวาย นายเนื่อง (นามสมมุติ) ร่างกายอ่อนแอ สุขภาพไม่ดี เดินไม่สะดวก ไม่มีอาชีพจะค่อยๆ เดินการยืนต้องอาศัย ขาหยั่ง 4 ขา เป็นเครื่องช่วยในการพยุงในแต่ละวันจะนอนมากกว่าเดินจะเดินไปอยู่ที่วัดพัฒนาราม นายโสภณ (นามสมมุติ) พุทธิกกรรมที่สังเกตเห็น คือ พุดน้อย ช่วงเช้าจะเดินไปอาบน้ำที่วัดพัฒนารามเป็นกิจวัตรประจำวัน ช่วงสายๆ จะไปนั่งที่ในวัดพัฒนารามเพื่อไปทำงานทำ โดยไปนั่งที่แผงดูพระเครื่องในวัดพัฒนาราม นายเอียด (นามสมมุติ) อยู่บริเวณป้ายและประตูวัดพัฒนารามเป็นประจำการแต่งกายคลุมอบบกการกินได้จากผู้ใจบุญ แม้ค้ำในบริเวณวัดให้เสื้อผ้า นอนอยู่ใต้ป้ายฝนตก แดดออก ใช้ชีวิตอย่างนั้นไม่หวั่นไหว นายเข้ (นามสมมุติ) อยู่ในวัด กิน นอน ในวัด ไม่ใส่เสื้อผ้า พุดจารู้เรื่องตอนเย็นๆก็มานั่งที่ประตูวัดเป็นประจำ นางเขียน (นามสมมุติ) ปฏิบัติอะไรซ้ำ ๆ กันพุดอารมณ์รุนแรงไม่สนใจใครกายแต่งกายบ้างครั้งสะอาดบางครั้งไม่สะอาดชอบแต่งหน้าทาปาก นางสาว (นามสมมุติ) มีพุทธิกกรรมซ้ำ ของแต่ละวัน สุขภาพจิตและกายไม่สมบูรณ์มีสุนัขอาศัยอยู่ข้างๆ หลายตัว นางสาวบี (นามสมมุติ) ชอบนั่งอยู่กับที่เป็นเวลานาน ๆ มีพุทธิกกรรมทำอะไรซ้ำ ๆ นั่งเอาผ้าคลุมหัวตลอดเวลา เป็นต้น

ประเด็นหลักที่ 3 การรับรู้ข่าวสารของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) พบว่า กระแสโลกาภิวัตน์มีส่วนสำคัญในการลดทอนความเป็นมนุษย์ของคนชายขอบ เพราะเข้าไปถึงข้อมูลการได้สิทธิอันพึงได้ของตนเองจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จนทำให้ผลักดันและเปลี่ยนให้วัฒนธรรมและคุณค่าต่าง ๆ ของคนชายขอบ เรียกร้องให้สนใจในสิทธิมนุษยชนก็ตาม แต่ยังไม่สามารถเปิดพื้นที่ได้เท่าที่ควร ให้กับกลุ่มคนชายขอบที่ต้องกลายเป็นเหยื่อของการลดทอนความเป็นมนุษย์ ซึ่งวงวิชาการเรียกพวกเขาว่า “คนชายขอบ” เช่น นางวัน (นามสมมุติ) การรับรู้ข่าวสารปัจจุบันปล่อยตัวเอง ไม่สนใจเรื่องโลกภายนอกแต่เมื่อเจอกับคนที่คุ้นเคยก็ชอบคุยด้วยชอบนอนในวัด นาย ซี (นามสมมุติ) มีการสื่อสารรับรู้บางครั้งเข้าใจในการพุดคุยกับคนอื่น ๆ นายนั้น (นามสมมุติ) รู้ว่ามีคนคอยช่วยเหลือเรื่องอาหารโดยการยื่นมือให้แก่ผู้ช่วยเหลือซึ่งเป็นพุทธิกกรรมซ้ำ ๆ ของเขาและเป็นที่เข้าใจของคนที่ผ่านมา นาย เอ (นามสมมุติ) พุดไม่ได้เพราะเป็นใบ้ รับรู้สื่อสาร

ด้วยภาษากายในการสื่อสารกับคนที่ผ่านไปมา นายบอย (นามสมมุติ) การรับรู้ข่าวสารสามารถตอบโต้กับเข้าใจรู้เรื่องกับบุคคลทั่วไป นายเนือง (นามสมมุติ) พูดคุยกันเข้าใจแต่มีอาการ หลง ๆ ลืม ๆ เพราะอายุมาก นายโสภณ (นามสมมุติ) มีสติสัมปชัญญะครบถ้วนการพูดจารู้เรื่องในการพูดรับจ้างทั่วไปได้แต่ไม่มีที่อยู่ (อาศัยในรถตู้เก่า) นายเอียด (นามสมมุติ) ไม่สามารถรับรู้ข่าวสารอะไรได้เลย นายเซ้ (นามสมมุติ) มีการสื่อสารเหมือนคนปกติทั่วไปแต่จะมีอาการโรคจิตเป็นบางครั้ง นางเขียน (นามสมมุติ) มีอาการทางจิตรับรู้ข่าวสารบางครั้งบางคราวแล้วก็เดินจากไป นางสาว (นามสมมุติ) ไม่ค่อยรับรู้ข่าวสารอะไรแต่เมื่อพูดสื่อสารเข้าใจ นางสาวบี (นามสมมุติ) ไม่คุยกับใครนอกจากเมื่อหิวจะขออาหาร เป็นต้น

ประเด็นหลักที่ 4 การปฏิสัมพันธ์ของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) กับคนรอบข้าง พบว่า “เสียง” ที่จะแสดงความคิดเห็น ความต้องการ คำอธิบายของตัวเองของพวกเขา อาจจะเป็นเพียงความเจ็บในสังคม และหากจะตั้งคำถามว่า การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนต่าง ๆ มีความสำคัญอย่างไร ซึ่งล้วนแล้วเป็นเรื่องของคนส่วนน้อยเพียงหยิบมือนี้มีความจำเป็นอย่างไรต่อความเข้าใจสังคมเราเอง เราจะเข้าใจสังคมการเมืองไทย โดยไม่ต้องสนใจคนพวกนี้เลยได้หรือไม่ คำถามเหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นภาวะที่ซับซ้อนของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบัน เช่น นางวัน (นามสมมุติ) จะคุยเฉพาะคนที่คุ้นเคยเท่านั้นคนแปลกหน้าจะเดินหนี นาย ซี (นามสมมุติ) ชอบคุยกับสุนัขเฮฮา กับคนรอบข้าง นายนั้น (นามสมมุติ) ทุกวันเขาจะเดินทางจากอำเภอกาจนดิษฐ์มายังอำเภอเมืองประมาณ 8 กิโลเมตรทุกวันและพูดคุยกันมาเรื่อย ๆ นาย เอ (นามสมมุติ) ใช้ภาษากายในการปฏิสัมพันธ์ยิ้มแย้มแจ่มใสในการพูดคุย นายบอย (นามสมมุติ) การรับรู้ข่าวสารสามารถตอบโต้กับเข้าใจรู้เรื่องกับบุคคลทั่วไป นายเนือง (นามสมมุติ) อดีตเป็นคนที่มีความรู้สามารถ เล่นดนตรี หาเลี้ยงตนเองได้ นายโสภณ (นามสมมุติ) รับจ้างทั่วไปเมื่อใครทำอะไรทำทั้งนั้น นายเอียด (นามสมมุติ) ไม่สามารถปฏิสัมพันธ์กับใครได้เลยเดเดินเร่ร่อนเรื่อย ๆ ไปแต่ตอนเย็นจะกลับมานอนที่เดิมเป็นประจำ นายเซ้ (นามสมมุติ) ตอนเย็นๆจะมานั่งคุยกับคนที่เดินผ่าน นางเขียน (นามสมมุติ) ชอบพูดคุยแต่บางครั้งอารมณ์รุนแรงไม่สนใจใคร นางสาว (นามสมมุติ) ไม่สนใจใคร เจ็บ ไปเรื่อย ๆ มีพฤติกรรมทำซ้ำของแต่ละวัน นางสาว บี (นามสมมุติ) จากการพูดคุยกับคนรอบข้าง พบว่าสุขภาพจิตไม่ปกติแต่สามารถพูดคุยได้เมื่อตอนต้องการอาหาร เป็นต้น

2. การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบ 2 ประเด็นหลักดังนี้

ประเด็นหลักที่ 1 ความเป็นมาของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) โดยตนเองและคนรอบข้าง พบว่า

คนเร่ร่อนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่สาธารณะ เช่น ตามสวนสาธารณะ หรือใต้สะพานข้ามทางแยกสามารถที่จะแยกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ด้วยกัน อันได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มของคนหาย กลุ่มที่ 2 กลุ่มของคนป่วยทางจิต หรือจิตเวช โดยสาเหตุหลักที่ทำให้มีคนที่เร่ร่อนตามพื้นที่

สาธารถนั้นจะมาจาก 2 ปัจจัยหลัก อันได้แก่ 1) อาการป่วยทางจิต เช่น ไม่รู้ตัวว่าตัวเองเดินไปไหน ซึ่งต่อมากจะกลายเป็นคนหาย ซึ่งบางครั้งก็ออกตามหา แต่บางครั้งก็ไม่ได้ ออกตามหา เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการติดตามคนหาย หรือการรักษาอาการป่วยทางจิตได้ 2) ปัญหาทางครอบครัว เช่น ไม่เหลือคนในครอบครัวต้อง อยู่ตัวคนเดียว ครอบครัวมองว่าผู้ป่วยทางจิตเป็นภาระ และบางคนก็ไม่อยากเป็นภาระของ ครอบครัว จึงออกมาใช้ชีวิตอยู่คนเดียวตามพื้นที่สาธารณะ พบปัญหาสุขภาพที่คล้ายกัน คือ ประการแรก ปัญหาโรคผิวหนัง เช่น กลาก เกื้อื้อน ผื่นคัน แผล กลิ่นตัว ประการที่สองปัญหา สุขภาพในช่องปาก ปวดฟัน ฟันผุ จากการไม่ได้แปรงฟัน และปัญหาต่อมาคือ ปัญหาการ เจ็บป่วยด้วยโรกระบบทางเดินหายใจ โดยพบว่า เด็กที่เร่ร่อนตามที่สาธารณะต่าง ๆ มักมี อาการเจ็บป่วยเช่น ไข้ ไอ หวัด เจ็บคอ มีน้ำมูก จากมลพิษทางอากาศจากการที่ต้องอาศัยตาม ช้างถนนใต้สะพานข้ามแยกสะพานลอยต่าง ๆ ขณะที่เด็กในมูลนิธิเป็นโรคติดต่อทางระบบ ทางเดินหายใจ เช่น ไข้หวัด ไอ มีน้ำมูกเนื่องจากเด็กไม่รู้วิธีการป้องกันโรคดังกล่าว และด้าน สุดท้าย คือ ด้านการจัดการกับความเครียดพบว่า เด็กบางรายที่ไม่สามารถหาทางออกให้กับ ตัวเองได้ ทำให้เด็กมักจะมีหวัดถี่ แยกตัวออกจากสังคม มีอาการซึมเศร้า วิตกกังวล จนกระทั่งเกิดเป็นพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตายได้ เช่น นางวัน (นามสมมุติ) จากการสังเกต เบื้องต้นพบว่า มีการพูดเคยเพราะคนที่คุ้นเคยเท่านั้น จึงได้ข้อมูลเบื้องต้นจากคนใกล้ชิดที่คุยเป็น ประจำพบว่า บ้านเดิมอยู่ที่ ตำบล.... อำเภอ.... จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพี่น้อง 7 คน พ่อ แม่ เสียชีวิตหมดแล้ว เคยมีครอบครัวแต่ไม่มีบุตร ครอบครัวมีปัญหาแยกแยก และปัญหาสุขภาพจิต จนทำให้เกิดอาการป่วยทางจิต ไม่รู้ตัวว่าตัวเองเดินไปไหน เก็บตัวไม่พูดคุยจนไม่รู้ตัวตนเองจะ เดินไปทางไหน นาย ซี (นามสมมุติ) จากการพูดคุยกับกำนันที่ให้การดูแลช่วยเหลือ พบว่า ความเป็นมาของนายซี เป็นคนตำบล.... อำเภอ.... จังหวัดสุราษฎร์ธานี แต่เป็นคนพิการทาง สมองตั้งแต่เด็กพูดคุยนุกเฮฮาเหตุการณ์เกิดเพราะปัญหาทางครอบครัวและความพิการทาง สมองชอบไปเรื่อย ๆ ตามสถานที่รถไฟ ศาลาริมทางและตามเทศกาลในงานแม้ว่ากำนันให้การ ช่วยเหลือที่อยู่อาศัยแต่สภาวะพิการทางสมองเขาก็ไม่ชอบอยู่เป็นที่เป็นที่ทางนอนไปเรื่อย ๆ นายวัน (นามสมมุติ) จากการสังเกตพฤติกรรมพบว่า ไม่สามารถระบุความเป็นมาได้เพราะเป็น คนป่วยอาการทางจิต นาย เอ (นามสมมุติ) จากการสื่อสารทางภาษากาย พบว่า มีครอบครัว มี บุตรหนึ่งคน พักอาศัยตามวัดในเขตอำเภอ.... จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครอบครัวแยกทางกันจึงทำ ให้ตัวเองต้องเลี้ยงป่าเกลี้ยงท้องจึงมาอยู่ในวัดโดยช่วยเหลือทำงานต่าง ๆ ภายในวัด นายบอย (นามสมมุติ) จากการพูดคุยกันและจับเห็นอยู่บ่อย ๆ ทำให้เกิดความคุ้นเคยกัน พบว่า บ้านเดิม อยู่ที่บ้านที่กระบี พ่อ แม่ เสียชีวิต อยู่กับน้องสาวแต่ด้วยเป็นคนชอบดื่มสุราทำให้เกิดปัญหากับ น้องสาวจึงตั้งสินใจออกจากบ้านมาหางานทำเรื่อย ๆ จนมาเจอพระภิกษุที่วัด..... อำเภอ.... จังหวัดสุราษฎร์ธานีให้ความเมตตาช่วยเหลือภายในวัด นายเนื่อง (นามสมมุติ) จากการได้พูด

เคยและให้การช่วยเหลือ พบว่า เดิมเป็นคนอำเภอบาง..... จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีครอบครัวมีบุตรมีงานทำเหตุที่ทำให้ต้องออกจากครอบครัวเนื่องมาจากปัญหาครอบครัวและมาหางานทำโดยขับวินมอเตอร์ไซด์รับจ้างแต่เมื่อสุขภาพไม่เอื้ออำนวยทำให้ไม่มีรายได้ในการเช่าบ้านอยู่จึงมาอาศัยเพ็ญเล็ก ๆ ข้างคลองคูน้ำบำบัดน้ำเสียของเทศบาลนครจนถึงปัจจุบัน นายโสภณ (นามสมมุติ) จากการได้พูดคุย พบว่า เกิดปัญหาครอบครัว พ่อแม่เกิดการหย่าร้าง แล้วไปมีครอบครัวใหม่จึงทำให้ลูกๆ เกิดปัญหาต่างกันต่าง ๆ ทางครอบครัวจึงทำให้ตนเองแยกจากครอบครัวมาใช้ชีวิตตามลำพังโดยอาศัยรถตู้เก่าเป็นที่อยู่อาศัย นายเอียด (นามสมมุติ) จากการสังเกตและพูดคุยกับคนรอบข้างพบว่า ไม่สามารถพูดคุยได้เพราะมีอาการทางจิต นายเช้ (นามสมมุติ) จากการพูดคุยและเจอบ่อย ๆ เวลาทำบุญวันพระทำให้เกิดความคุ้นเคย พบว่า ไม่มีครอบครัวพ่อแม่เสียชีวิตหมดแล้วตัวชอบดื่มสุรามีปัญหาเกี่ยวกับพี่ๆ น้อง ๆ จนทำญาติรับไม่ได้จนเกิดปัญหาอยู่บ่อย ๆ ทำให้ทำให้ตัวเร่ร่อนออกจากบ้านไปทำงานที่กรุงเทพมหานคร และที่อื่น ๆ สุดท้ายก็กลับมาอาศัยอยู่ที่วัด..... อำเภอบาง..... จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในปัจจุบัน นางเขียน (นามสมมุติ) จากการสังเกตและพูดคุยกับคนรอบข้าง พบว่า ไม่สามารถระบุที่มาได้มาจากไหนแต่พบเห็นเร่ร่อนตามสถานต่างและไม่อยู่เป็นหลักแหล่ง นางสาว (นามสมมุติ) จากการพูดคุยคนรอบข้างพบว่า เร่ร่อนมาเรื่อย ๆ และไม่เปิดเผยที่มาของตนเองมีพฤติกรรมทำซ้ำของแต่ละวัน และนางสาวบี (นามสมมุติ) จากการพูดคุยคนรอบข้าง พบว่า เกิดปัญหาครอบครัวอย่างรุนแรง คนรอบข้างกล่าวหาว่า เป็นบ้า เพี้ยน เร่ร่อนไปเรื่อยจนมาอยู่ที่วัด..... ตำบล..... อำเภอบาง..... จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นต้น

ประเด็นหลักที่ 2 พฤติกรรมที่แสดงออกต่อสังคม พบว่า ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ตกอยู่ในฐานะที่ถูกกระบบกีดกันให้อยู่ในภาวะความยากจนอย่างที่สุด และไม่ได้รับสวัสดิการและการบริการด้านสังคมเท่าที่ควรเพราะถูกกีดกันให้อยู่นอกระบบสวัสดิการ จึงทำให้ยากที่จะลืมตาอ้าปากได้และมีโอกาสรับจ้างงานระดับล่างเท่านั้นจึงทำให้มีชีวิตอยู่อย่างไร้ศักดิ์ศรีและลำบากต่อการดำเนินชีวิตให้มีความเป็นปกติสุขได้ สังคมก็ไม่รับรู้หรือมีโอกาสเข้าใจเรื่องนี้ และไม่เห็นความจำเป็นต้องไปทำความเข้าใจเรื่องคนพวกนี้ ผู้คนในสังคมจึงพร้อมที่จะไม่ใส่ใจกับคนชายขอบเพราะไม่ข้องเกี่ยวและไม่สำคัญ โครงสร้างกระบวนการให้ความเข้าใจเรื่องเหล่านี้มีน้อยมากทำให้คนชายขอบเหล่านี้ตกเป็นฝ่ายถูกกระทำได้ง่าย ที่จะถูกมองในแง่ลบ สภาพการณ์เช่นนี้เป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงต่อกลุ่มสังคมซึ่งได้ชื่อว่า “เป็นคนชายขอบ” อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก เช่น นางวัน (นามสมมุติ) จากการสังเกตและพูดคุยกับคนรอบข้าง พบว่า ปล่อยตัวเอง ไม่สนใจใคร ไม่เคยสร้างความเดือดร้อนให้ใครจะพูดคุยเฉพาะคนที่คุ้นเคยเท่านั้น นาย ซี (นามสมมุติ) จากการพูดคุยคนรอบข้าง พบว่า เป็นคนที่สนุกสนานหัวเราะเฮฮาจึงทำให้คนที่พบเห็นชอบช่วยเหลือและบริจาคอาหารและเสื้อผ้า นายนัน (นามสมมุติ) จากการพูดคุยกับคนรอบข้าง พบว่า ไม่ค่อยยุ่งเกี่ยวกับใครจะนั่งเมื่อมีคนรอบข้างพูดปฏิบัติตามแต่ไม่พูด ชอบ

อยู่คนเดียวจะปฏิสัมพันธ์กับคนที่มึลักษณะคล้ายบ้างแต่ไม่มาก ในบางครั้งก็เข้าไปขอข้าวกับทางวัดบ้างเช่นในวันพระหรือวันสำคัญแม่ชีก็ให้ในบางครั้งเมื่อเสร็จแล้วก็เดินจากไป นาย เอ (นามสมมุติ) จากการพูดคุยกับคนรอบข้าง พบว่า ไม่สามารถพูดได้เพราะพิการเป็นใบ้แต่สื่อสารด้วยภาษากายขอบคุณและช่วยเหลือในการกวาด เก็บขยะภายในวัดทุกวันเพื่อแลกกับข้าวปลาอาหารที่พระภิกษุเอามาให้ นายบอย (นามสมมุติ) จากการพูดคุยกันและการสังเกตการณ์ร่วม พบว่า เป็นคนขอบคุณกับบุคคลทั่วไปขอช่วยเหลือเพื่อขอแลกกับข้าวปลาอาหารในการประทังชีวิตไปวันๆ นายเนื่อง (นามสมมุติ) จากการได้พูดคุยและสังเกตการณ์ร่วม พบว่า การพูดคุยสามารถโต้ตอบและเข้าใจในการพูดได้ทุกครั้งและก็มีชาวบ้านข้างเคียงมาช่วยเหลือดูแลเพราะตอนนี้มีโรคภัยไข้เจ็บทำให้ไม่สามารถทำงานมีรายได้มาเลี้ยงปากเลี้ยงท้องได้ นายโสภณ (นามสมมุติ) จากการได้พูดคุยและจากการสังเกตร่วม พบว่า ทุกวันเขาจะเดินผ่านมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี เขาไม่ค่อยพูดจาตอนเช้าส่วนใหญ่จะไปอยู่ที่วัดพัฒนาราม เพื่อจะไปเอาอาหารที่พระสงฆ์ได้บิณฑบาตมาและเมื่อใครจะจ้างอะไรเขาจะทำหมดเพื่อความอยู่รอดของชีวิตและไม่เคยทำร้ายหรือทะเลาะวิวาทกับใครและใช้ห้องน้ำของวัดพัฒนารามเป็นที่อาบน้ำทุกวัน นายเอียด (นามสมมุติ) จากการสังเกตและพูดคุยกับคนรอบข้างพบว่า ไม่สามารถพูดได้เพราะมีอาการทางจิตเดินไปเรื่อย ๆ แต่พอช่วงเย็นๆ จะกลับมาที่เดิมซึ่งทำอย่างนี้เป็นประจำทุกวัน นายเข้ (นามสมมุติ) จากการพูดคุยและสังเกตการณ์ร่วม พบว่า การพูดจารู้เรื่อง ไม่ชอบใส่เสื้อผ้า ใครพบเห็นก็พูดจาดี ทำให้มีผู้ช่วยเหลือเรื่อย ๆ นางเชียน (นามสมมุติ) จากการพูดคุยและสังเกตการณ์ร่วม พบว่า ปฏิบัติซ้ำ ๆ ทุกวัน ชอบพูดเรื่อย ๆ บางครั้งใช้อารมณ์รุนแรง ไม่สนใจใคร จะทำอะไรก็ทำเนื่องจากมีอาการสภาวะทางจิตแต่ไม่ได้ทำร้ายร่างกายใครที่พบเห็น นางสาว (นามสมมุติ) จากการพูดคุยและสังเกตการณ์ร่วม พบว่า เร่ร่อนมาเรื่อย ๆ มีสภาวะทางจิตรับรู้บ้างไม่รับรู้บ้างไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร และนางสาวบี (นามสมมุติ) จากการพูดคุยและสังเกตการณ์ร่วม พบว่า ชอบนั่งกับที่แล้วปิดตาเป็นเวลานาน ๆ เพราะเกิดจากสภาวะอาการทางจิตไม่คุยกับใครเจิบ เป็นต้น

3. นำเสนอกระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี “Team One Home ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1310” ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่ปฏิบัติร่วมการประสานเครือข่ายเชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาคนชายขอบประกอบด้วย 9 ด้าน ดังนี้

ด้านที่ 1 การจัดสวัสดิการสังคม หน่วยงานที่ปฏิบัติร่วม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สภานคัมครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์ครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด วิธีการดำเนินงาน 1) วิธีส่งเสริม สนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งเข้าถึงปัจจัย 4 2) สนับสนุนสนุนให้ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมใน

การจัดสวัสดิการสังคมคนไร้ที่พึ่งตามความเหมาะสม หน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด วิธีการดำเนินงานให้ความรู้ด้านส่งเสริมภาพเจ้าหน้าที่ในการดูแลคนไร้ที่พึ่งให้ความรู้กับถนนเจ้าหน้าที่เป็นวิทยากรอบรมให้ความรู้ด้านการส่งเสริมป้องกันรักษาฟื้นฟู หน่วยงานภาคเอกชน วิธีดำเนินงานการสนับสนุนปัจจัย 4 และกิจกรรมนันทนาการ

ด้านที่ 2 การส่งเสริม สร้างสมรรถภาพ ทางร่างกายและจิตใจ หน่วยงานที่ปฏิบัติร่วม คือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด วิธีการดำเนินงาน 1) จัดบริการคัดกรองคนไร้ที่พึ่งที่มีอาการป่วยทางกายและจิต 2) บริการร่างกายจิตใจของคนไร้ที่พึ่งรวมทั้งประเมินครอบครัว 3) จัดกิจกรรมเสริมสร้างสมรรถนะภาพร่างกายและจิตใจหน่วยงานในสังกัดสำนักงานปลัดสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด กระทรวงสาธารณสุข วิธีดำเนินการ ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อตรวจประเมินสุขภาพกาย เบื้องต้น

ด้านที่ 3 การรักษาพยาบาล หน่วยงานที่ปฏิบัติงานร่วม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วิธีดำเนินการ 1) รักษาพยาบาลในเบื้องต้นหรือประสานส่งต่อสถานพยาบาล 2) เข้าถึงบริการด้านสาธารณสุขตามหลักประกันคุณภาพที่ดีสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดสาธารณสุข วิธีดำเนินงาน ดำเนินการบูรณาการด้านการรักษาพยาบาลในพื้นที่ กองกิจการอาสาสมัครและภาคประชาสังคม กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ วิธีดำเนินงานประสาน อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน (อพม.) มีส่วนร่วมในการการทำงานของกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในการฟื้นฟูพัฒนาให้บริการเช่นทำหน้าที่ในการเป็นผู้ช่วยพยาบาลในบางพื้นที่ เป็นต้น

ด้านที่ 4 การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ หน่วยงานที่ปฏิบัติงานร่วม คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด วิธีดำเนินการ ด้านการศึกษา 1) ประสานหน่วยงานในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการเพื่อจัดบริการข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาให้แก่ คนไร้ที่พึ่ง 2) คุ้มครองการเผยแพร่ความรู้และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับคนไร้ที่พึ่งมิให้ถูกละเมิดสิทธิ์ 3) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตคนไร้ที่พึ่ง ด้านอาชีพอบรมทักษะอาชีพอาชีพให้แก่คนไร้ที่พึ่ง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการ วิธีดำเนินการ 1) การศึกษาต่อเนื่อง (1) จัดการศึกษาเพื่อมีงานทำ เช่น ช่างพื้นฐานและอาชีพที่สอดคล้องกับศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายในแต่ละพื้นที่ (2) การศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตโดยเน้นการบริหารชีวิตให้

อยู่ในสังคมอย่างมีความสุขมีคุณธรรมจริยธรรมและ เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองครอบครัว และชุมชน (3) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนหลักเศรษฐกิจพอเพียงการสร้างจิตสำนึก ความเป็นประชาธิปไตยความเป็นพลเมืองดีตามบำเพ็ญประโยชน์การอนุรักษ์พลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รูปแบบที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายของแต่ละพื้นที่ (4) ส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างจิตสำนึกและวินัยในชุมชนเสริมคุณภาพและจริยธรรมในชุมชน การเพิ่มประสิทธิ รูปแบบอื่นตามที่เหมาะสม 2) การจัดการศึกษาตามอัธยาศัย (1) ส่งเสริมให้มีการ ขยายและพัฒนาแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมในห้องค์ความรู้ได้อย่างทั่วถึงในพื้นที่ที่มีความต้องการ และมีความพร้อม (2) จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้นิสัยรักการอ่านข้อมูลข่าวสารถูกต้องใช้ใน ปฏิบัติจริง (3) ส่งเสริมให้มีการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ในสังคมเป็นการสร้างเสริมการ อ่านส่งเสริมการอ่าน 3) การศึกษานอกระบบ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย) (1) เงินให้บริการการเรียนการสอนผู้ด้อยโอกาสและ ขาดโอกาสทางการศึกษา (2) เรียนด้วยตนเองกลุ่มชั้นเรียนและการศึกษาทางไกล (3) จัดการ ประเมินเทียบระดับการศึกษาและเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ (4) ส่งเสริมปฏิบัติกิจกรรม พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการเสริมสร้างความสามัคคีบำเพ็ญประโยชน์ตามระบอบประชาธิปไตย ฯลฯ กระทรวงแรงงาน การจัดหางาน วิธีดำเนินงานการประกอบอาชีพอิสระทางด้านการประกอบ อาชีพให้กับผู้บริการ

ด้านที่ 5 การส่งเสริมสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม หน่วยงานที่ รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความ มั่นคงของมนุษย์จังหวัด วิธีการดำเนินงาน ดำเนินการ ประสานความร่วมมือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ ให้คนไร้ที่พึ่ง เข้าถึงบริการและสวัสดิการขั้น พื้นฐาน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย วิธีการดำเนินงาน ประสานร่วมมือในการสืบค้นข้อมูลทางทะเบียนราษฎร อำนาจความสะดวกในการจัดทำบัตรตามสิทธิให้แก่คนไร้ที่พึ่ง กรมการส่งเสริมการ ปกครอง ส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย วิธีการดำเนินงาน 1) สนับสนุนให้มีการรณรงค์ป้องกัน การเฝ้า ระวังกลุ่มเสี่ยง และการจัดสวัสดิการในรูปแบบชุมชน 2) ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งศูนย์คุ้มครองคน ไร้ที่พึ่งในชุมชนหน่วยงานภาคเอกชน วิธีการดำเนินงาน เปิดโอกาสให้คนไร้ที่พึ่งมีส่วนร่วมใน สังคม

ด้านที่ 6 การพัฒนาคุณภาพชีวิต หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนา สังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด วิธีการดำเนินงาน ดำเนินการฝึกทักษะชีวิตและทักษะทางสังคม รวมทั้งเตรียมความพร้อมการดำเนินชีวิตในสังคม กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

วิธีการดำเนินงาน สนับสนุนช่วยเหลือครอบครัวของคนไร้ที่พึ่งให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยดำเนินการร่วมกับศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการดำเนินงาน

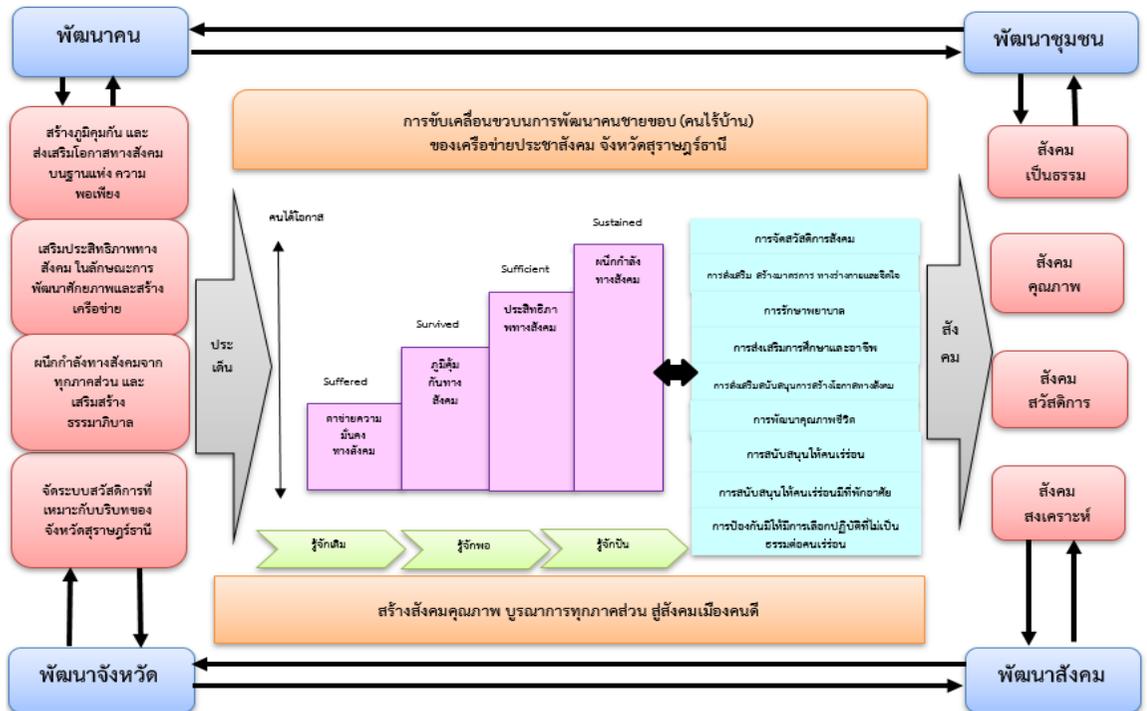
ด้านที่ 7 การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่ง หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาศักยภาพและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด วิธีการดำเนินการ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อให้เกิดการจ้างงานแก่คนไร้ที่พึ่ง ครอบครัวและผู้ดูแล รวมถึงการประกอบอาชีพอิสระกระทรวงแรงงาน กรมการจัดหางาน วิธีการดำเนินงาน 1) จัดหางานให้กลุ่มเป้าหมายเข้าสู่ตลาดแรงงาน 2) จัดอบรมให้ความรู้หรือการแนะแนวด้านการประกอบอาชีพอิสระ 3) สนับสนุนตำแหน่งงานว่างที่เหมาะสม

ด้านที่ 8 การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีที่พักอาศัย หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาศักยภาพและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด วิธีการดำเนินการ สนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีที่พักอาศัยและสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวกับ เพื่อนำไปสู่การมีที่อยู่อาศัย มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัยภาคประชาสังคม ท้องถิ่น และสถาบันทางศาสนา วิธีการดำเนินงาน ส่งเสริมสนับสนุนที่อยู่อาศัยอย่างยั่งยืนให้แก่คนไร้ที่พึ่ง

ด้านที่ 9 การป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครอง คนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาศักยภาพและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด วิธีการดำเนินการ สนับสนุนการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง ทั้งในด้านนโยบาย กฎ ระเบียบ มาตรการ หรือวิธีปฏิบัติของหน่วยงานภาครัฐรวมทั้ง การจัดการข้อร้องเรียนที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย วิธีการดำเนินงาน ประสานสนับสนุน อำนาจความสะดวกในการทำบัตรตามสิทธิให้แก่คนไร้ที่พึ่ง กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย วิธีการดำเนินงาน ร่วมสนับสนุนให้มีการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร วิธีการดำเนินการ ดำเนินการบ้านอิมใจ เพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร กระทรวงการพัฒนาศักยภาพและความมั่นคงของมนุษย์ กองกิจการอาสาสมัครและภาคประชาสังคม กรมพัฒนาศักยภาพและสวัสดิการ วิธีการดำเนินงาน ส่งเสริมและสนับสนุนให้ (อพม.) มีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเมื่อพบเห็นคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่

องค์ความรู้รูปแบบกระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี “Team One Home ศูนย์ช่วยเหลือสังคม”

รูปแบบกระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี “Team One Home ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1310” ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่ปฏิบัติร่วมการประสานเครือข่ายเชื่อมโยง ซึ่งประกอบด้วย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (สิทธิ) ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด สังกัดกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สังกัดสำนักงานปลัดสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข โรงพยาบาลในพื้นที่ กองกิจการอาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ประจำหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการจัดเก็บข้อมูลกลุ่มเป้าหมายตามพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และทำหน้าที่เป็นผู้ประสานศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเมื่อพบเห็นคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่โทร “ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1310 จังหวัดสุราษฎร์ธานี” เพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมจังหวัดสุราษฎร์ธานีในการพัฒนาคน ชุมชน สังคมและจังหวัด ภายใต้การช่วยเหลือของหน่วยงานในการสร้างภูมิคุ้มกัน และส่งเสริมโอกาสทางสังคมบนฐานแห่งความพอเพียง เสริมประสิทธิภาพทางสังคมในลักษณะการพัฒนาศักยภาพให้มีที่แสดงความสามารถ ฝึกกำลังทางสังคมจากทุกภาคส่วนและเสริมสร้างการจัดสวัสดิการสังคม สมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ

การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ การส่งเสริมสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสนับสนุนให้คนเร่ร่อน มีที่พักอาศัย การป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติ ที่ไม่เป็นธรรมต่อคนเร่ร่อนเพื่อสร้างสังคมคุณภาพ บูรณาการทุกภาคส่วน สู่สังคมเมืองคนดีในการพัฒนา 4 หลัก คือ

การพัฒนาคน

การพัฒนาคน คนคือองค์ประกอบสำคัญของชุมชนสังคม การพัฒนาคนก็เพื่อต้องการให้คนมีความเป็นอยู่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คน เมื่อมีการพัฒนาก็ย่อมมีความคิด การพัฒนาในทุกด้านที่ดีกว่าเดิมไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจ สังคม การพัฒนาคน จะดีขึ้นได้แต่ก็ต้องอาศัยหน่วยงานของรัฐเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการเข้ามาสนับสนุน ส่งเสริม สร้างโอกาสบนพื้นฐานของความรู้ ความสามารถที่คนนั้นพึงมีถึงความสามารถ เลือกพัฒนาให้ตรงกับความต้องการ และความรู้ความถนัดที่เขามี เมื่อได้รับการอบรมการพัฒนาที่ย่อมทำให้คนมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น จนเป็นที่ยอมรับของสังคม ต่อไป

การพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนมาจากคน เมื่อคนมีการพัฒนาก็ย่อมนำไปสู่การพัฒนาที่ย่อมนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ดีขึ้น แต่ชุมชนจะดีได้ก็ต้องอาศัยผู้นำ ที่มีความคิดที่ก้าวไกล มีความจิตวิทยา มีความรู้ความสามารถในความเป็นผู้นำ เพราะความเป็นผู้นำ ที่มีคุณภาพก็จะได้รับการยอมรับจากสมาชิกในชุมชนเมื่อได้รับการยอมรับจากชุมชน การพัฒนาชุมชนก็ไม่ใช่ว่าเรื่องยาก ดังนั้น การพัฒนาชุมชน จะสู่ความสำเร็จได้ผู้นำต้องมีความยุติธรรม สร้างสรรค์ชุมชนด้วยความเป็นธรรม จัดสวัสดิการให้สมาชิกในชุมชน รวมทั้งรับฟังข้อคิดข้อเสนอแนะจากชุมชนด้วย เหตุที่กล่าวมานี้ ก็จะทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ชุมชนในปัจจุบันยังพอที่จะพัฒนาปรับปรุงได้ก็ต้องมีการวางแผนผังชุมชนได้ดี การวางแผนผังชุมชนก็เพื่อเป็นการจัดระบบการเป็นอยู่ร่วมกันของชุมชน การพัฒนาชุมชนต้องมีกระบวนการเรียนรู้ ร่วมกันโดยเฉพาะผู้นำก็ต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องเสียสละ ขยันอดทน จึงทำให้การพัฒนาชุมชนนำไปสู่ชุมชนแห่งคุณธรรม

การพัฒนาสังคม

การพัฒนาสังคม เมื่อชุมชนเข้มแข็งก็นำไปสู่การพัฒนาสังคม สังคมเป็นองค์รวมของประชาชนที่ต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้คนในสังคมมีคุณภาพที่ดี แต่การมีคุณภาพที่ดีก็ต้องได้รับการส่งเสริมทั้งร่างกาย และจิตใจ การศึกษา อาชีพ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อสนับสนุนส่งเสริมโอกาสให้คนในสังคมมีอาชีพมีที่อยู่อาศัยเป็นของตนเองให้ทุกคนได้รับความเป็นธรรมความเสมอภาคทางสังคม พร้อมกับขจัดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น ปัญหาคนจรจัด คนเร่ร่อน สังคมหนึ่งสังคมใด ที่แก้ปัญหาคคนเร่ร่อนได้ ก็เป็นสังคมที่มีคุณธรรม การพัฒนาสังคม นอกจากพัฒนาด้วยกายภาพแล้วก็ต้องพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ ให้ดีขึ้นตามไปด้วย โดยมีสวัสดิการ

ทางสังคม พร้อมกับสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในสังคมอย่างเข้มแข็ง เพื่อตอบโจทยต่อการพัฒนาจังหวัดต่อไป

การพัฒนาจังหวัด

การพัฒนาจังหวัด เป็นศูนย์รวมของประชาชนทั้งจังหวัด เมื่อมีกระบวนการพัฒนาคน พัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม ตามลำดับ เมื่อมีการพัฒนามาตั้งแต่ต้นแล้ว จังหวัดก็มีหน้าที่ต่อยอด เพื่อส่งเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน จัดสวัสดิการ เสริมสร้างประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้จังหวัดเป็นจังหวัดที่ได้รับการพัฒนาเป็นที่ยอมรับระดับประเทศต่อไป

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี” สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สามารถอภิปรายผลเป็น 4 ประเด็น ดังนี้ คือ 1) วิถีชีวิตของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) คนที่ไม่สามารถพัฒนาตัวเองหรือปรับตัวเอง ในการดำรงชีวิต เหมือนกับคนส่วนใหญ่ เช่น ความเป็นอยู่ การพูด การจา คนที่สร้างปัญหาให้กับสังคมโดยส่วนใหญ่เป็นคนชายขอบคนเร่ร่อนไม่มีหลักแหล่งแน่นอน อาศัยตามสาธารณะเป็นที่พักพิง โดยทั่วไปแล้วความต้องการที่ซ่อนอยู่ในความเคยชินของมนุษย์มีปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย (1) ความต้องการที่เขารู้ว่าต้องการอะไร แต่ทำเองไม่ได้เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ (2) ความต้องการที่เขาไม่รู้สึกรู้ว่าเขาต้องการ เพราะความเคยชิน (3) ความต้องการที่เขาไม่รู้ว่า มี 2) พฤติกรรมของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ประเด็นทางกฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 และอุปสรรคของกฎหมาย 2 ฉบับในการแก้ปัญหาของคนไร้ที่พึ่งที่มีอาการป่วยทางจิตของเร่ร่อน ปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่ป่วยทางจิตเร่ร่อนเป็นปัญหาหนึ่งของสังคมเมือง โดยที่คนไร้ที่พึ่งเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาในสังคมขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติ ไม่มีที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ไม่สามารถหารายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ซึ่งบุคคลเหล่านี้อยู่ในฐานะที่ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้และไม่อาจพึ่งพาศักดิ์สิทธิ์ได้ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก มีมาตรฐานการดำรงชีพที่ต่ำกว่ามาตรฐานความเป็นอยู่ของบุคคลทั่วไปสมควรต้องคุ้มครองให้คนไร้ที่พึ่งสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และมีสภาพร่างกายและจิตใจ เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยกำหนดวิธีการคุ้มครองไว้อย่างชัดเจนและเหมาะสม จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ ชีวิตของผู้คนที่หลงไหลเข้ามาในเมืองใหญ่จึงเต็มไปด้วยผู้คนที่มีรูปลักษณ์และวิถีการดำเนินชีวิตที่หลากหลายในชีวิตประจำวันเราจะพบเห็นภาพกิจกรรมของคน 3) การรับรู้ข่าวสารของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) กระแสโลกาภิวัตน์มีส่วนสำคัญในการลดทอนความเป็นมนุษย์ของคนชายขอบ ผลักดัน

และเปลี่ยนให้วัฒนธรรมและคุณค่าต่าง ๆ ของคนชายขอบ เรียกร้องให้สนใจในสิทธิมนุษยชนก็ ตาม แต่ยังไม่สามารถเปิดพื้นที่ได้เท่าที่ควร ให้กับกลุ่มคนชายขอบที่ต้องกลายเป็นเหยื่อของ การลดทอนความเป็นมนุษย์ ซึ่งวงวิชาการเรียกพวกเขาว่า “คนชายขอบ” 4) การปฏิสัมพันธ์ ของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) กับคนรอบข้าง “เสียง” ที่จะแสดงความคิดเห็น ความต้องการ คำอธิบายของตัวเองของพวกเขา อาจจะเป็นเพียงความเจ็บในสังคม และหากจะตั้งคำถามว่า การทำความเข้าใจเกี่ยวกับกลุ่มคนต่าง ๆ มีความสำคัญอย่างไร ซึ่งล้วนแล้วเป็นเรื่องของคน ส่วนน้อยเพียงหยิบมือนี้มีความจำเป็นอย่างไรต่อความเข้าใจสังคมเราเอง เราจะเข้าใจสังคม การเมืองไทย โดยไม่ต้องสนใจคนพวกนี้เลยได้หรือไม่ คำถามเหล่านี้ย่อมสะท้อนให้เห็นภาวะที่ ซับซ้อนของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันสอดคล้องกับงานวิจัย กิจรัฐเขต ไกรवास เรื่อง สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคน พิการในชุมชนเป็นการศึกษาวิจัยเชิงต้นแบบ (Exploratory Research) ทำการศึกษาใน 5 จังหวัดจากทั้ง 5 ภาค ประกอบด้วย 1) ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ 2) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดบุรีรัมย์ 3) ภาคตะวันออก จังหวัดระยอง 4) ภาคกลาง จังหวัดเพชรบุรี และ 5) ภาคใต้ จังหวัดสงขลา พบว่า สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือ เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชนยังมีค่อนข้างน้อย โดยการมีส่วนร่วมยังจำกัดอยู่ เฉพาะการให้ความช่วยเหลือกลุ่มที่ประสบปัญหาในบางกลุ่ม หรือในบางพื้นที่เท่านั้นหน่วยงาน ภาครัฐ จากข้อค้นพบดังกล่าวนี้ได้นำมาสู่การกำหนดกลยุทธ์เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของภาค ประชาสังคม ประกอบด้วย 1) การพัฒนาเป้าหมายร่วมและแผนแม่บทระดับจังหวัดในการ ช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการ 2) การสร้างกลไกในการเชื่อมต่อการมีส่วนร่วมของ ภาครัฐ ภาคประชาสังคมและอาสาสมัครเพื่อพัฒนาสังคม 3) การบริหารจัดการทรัพยากรและ ความเชี่ยวชาญของเครือข่ายในการให้ความช่วยเหลือ 4) การส่งเสริมการพัฒนาบทบาทของภาค ประชาสังคมและองค์กรภาคธุรกิจเพื่อพัฒนาสังคมให้ครอบคลุมการช่วยเหลือในทุกกลุ่ม และ 5) การเสริมสร้างแรงจูงใจให้แก่หน่วยงานทุกภาคส่วนในการช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และ คนพิการ (กิจรัฐเขต ไกรवास และคณะ, 2559)

2. พฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเป็นคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) สามารถอภิปรายผลเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ 1) ความเป็นมาของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) โดยตนเองและคนรอบข้างคน เร่ร่อนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่สาธารณะ เช่น ตามสวนสาธารณะ หรือใต้สะพานข้ามทางแยก สามารถที่จะแยกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆด้วยกัน อันได้แก่ กลุ่มที่ 1 กลุ่มของคนหาย กลุ่มที่ 2 กลุ่มของคนป่วยทางจิต หรือจิตเวช โดยสาเหตุหลักที่ทำให้มีคนที่เร่ร่อนตามพื้นที่สาธารณะนั้น จะมาจาก 2 ปัจจัยหลัก อันได้แก่ 1) อาการป่วยทางจิต เช่น ไม่รู้ตัวว่าตัวเองเดินไปไหน ซึ่งต่อมาจะกลายเป็นคนหาย ซึ่งบางครั้งครีวก็ออกตามหา แต่บางครั้งครีวก็ไม่ได้ออกตามหา เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการติดตามคนหายหรือการ

รักษาอาการป่วยทางจิตได้ 2) ปัญหาทางครอบครัว เช่น ไม่เหลือคนในครอบครัวต้องอยู่ตัวคนเดียว ครอบครัวมองว่าผู้ป่วยทางจิตเป็นภาระ และบางคนก็ไม่อยากเป็นภาระของครอบครัว จึงออกมาใช้ชีวิตอยู่คนเดียวตามพื้นที่สาธารณะ พบปัญหาสุขภาพที่คล้ายกัน คือ ประการแรก ปัญหาโรคผิวหนัง เช่นกลาก เกื้อน ผื่นคัน แผล กลิ่นตัว ประการที่สองปัญหาสุขภาพในช่องปาก ปวดฟัน ฟันผุ จากการไม่ได้แปรงฟัน และปัญหาต่อมาคือ ปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคระบบทางเดินหายใจ โดยพบว่า เด็กที่เร่ร่อนตามที่สาธารณะต่าง ๆ มักมีอาการเจ็บป่วยเช่นไข้ ไอ หวัด เจ็บคอ มีน้ำมูก จากมลพิษทางอากาศจากการที่ต้องอาศัยตามข้างถนนใต้สะพานข้ามแยกสะพานลอยต่าง ๆ 2) พฤติกรรมที่แสดงออกต่อสังคมทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ตกอยู่ในฐานะที่ถูกระบบกีดกันให้อยู่ในภาวะความยากจนอย่างที่สุด และไม่ได้รับสวัสดิการและการบริการด้านสังคมเท่าที่ควรเพราะถูกกีดกันให้อยู่นอกระบบสวัสดิการ จึงทำให้ยากที่จะลืมตาอ้าปากได้ และมีโอกาสรับจ้างงานระดับล่างเท่านั้นจึงทำให้มีชีวิตอยู่อย่างไร้ศักดิ์ศรีและลำบากต่อการดำเนินชีวิตให้มีความเป็นปกติสุขได้ สังคมก็ไม่รับรู้หรือมีโอกาสเข้าใจเรื่องนี้ และไม่เห็นความจำเป็นต้องไปทำความเข้าใจเรื่องคนพวกนี้ ผู้คนในสังคมจึงพร้อมที่จะไม่ใส่ใจกับคนชายขอบ เพราะไม่ข้องเกี่ยวและไม่สำคัญ โครงสร้างกระบวนการให้ความเข้าใจเรื่องเหล่านี้มีน้อยมากทำให้คนชายขอบเหล่านี้ตกเป็นฝ่ายถูกกระทำได้ง่าย ที่จะถูกมองในแง่ลบ สภาพการณ์เช่นนี้เป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงต่อกลุ่มสังคมซึ่งได้ชื่อว่า “เป็นคนชายขอบ” อย่างหลีกเลี่ยงได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พงศธร สรรคพงษ์ เรื่องคนไร้บ้านที่ทอดทิ้งครอบครัว ศึกษาเฉพาะกรณี คนไร้บ้านในพื้นที่ เขตเทศบาลนครพิษณุโลก พบว่า สาเหตุที่คนไร้บ้านทอดทิ้งครอบครัว 1) ไม่มีความอดทนซึ่งใช้อารมณ์ในการแก้ไข้ปัญหา เกิดความขัดแย้งในครอบครัว 2) ความรู้สึกนึกคิด ไม่กล้าพบเจอกับครอบครัวเพราะรู้สึกผิดที่กระทำผิดกฎหมาย 3) ต้องการมีรายได้มากขึ้นต้องการใช้ชีวิตอิสระ และต้องการใช้ชีวิตโดดเดี่ยวในสังคมไม่อยากพบเจอกับครอบครัว ความต้องการหลังจากที่ใช้ชีวิตเป็นคนไร้บ้าน บางคนต้องการกลับไปหาครอบครัวเพราะมีภาระที่ต้องดูแล เกิดความยากลำบากในการใช้ชีวิต ไม่อยากใช้ชีวิตอย่างโดดเดี่ยว และหน่วยงานของรัฐช่วยเปลี่ยนความคิด ส่วนคนไร้บ้านที่ไม่ต้องการกลับไปหาครอบครัวเพราะไม่อยากจะสร้างภาระให้ครอบครัว ครอบครัวไม่ยอมรับคนไร้บ้าน นอกจากนี้ คนไร้บ้านต้องการปัจจัยสี่ และรายได้มากขึ้น ด้านสิทธิ/สวัสดิการสังคม คนไร้บ้านอยากให้มีหน่วยงานที่ปรึกษาและระบายความทุกข์การจัดสร้างสถานที่พักอาศัยชั่วคราว จัดหน่วยบริการสุขภาพและการได้รับสิทธิในการมีรายได้ การแก้ไข้ปัญหาคนไร้บ้าน ควรแก้้ปัญหาที่สาเหตุที่นำไปสู่การตัดสินใจทอดทิ้งครอบครัว ควรทราบถึงความต้องการ และการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการสังคมจากหน่วยงานของรัฐ (พงศธร สรรคพงษ์, 2560)

3. นำเสนอกระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมใน

จังหวัดสุราษฎร์ธานี “Team One Home ศูนย์ช่วยเหลือสังคม 1310” ซึ่งแต่ละหน่วยงานที่ปฏิบัติร่วมการประสานเครือข่ายเชื่อมโยง ซึ่งประกอบด้วย ประกอบด้วย 9 ด้าน ดังนี้ 1) การจัดสวัสดิการสังคม หน่วยงานที่ปฏิบัติร่วม กระทรวงการพัฒนา สังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์ครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 2) การส่งเสริม สร้างสมรรถภาพ ทางร่างกายและจิตใจ หน่วยงานที่ปฏิบัติร่วม คือกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 3) การรักษาพยาบาล หน่วยงานที่ปฏิบัติงานร่วม กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 4) การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ หน่วยงานที่ปฏิบัติงานร่วม คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 5) การส่งเสริมสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 6) การพัฒนาคุณภาพชีวิต หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 7) การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่ง หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 8) การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีที่พักอาศัย หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด 9) การป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง หน่วยงานที่รับผิดชอบ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดสอดคล้องกับ จักรพันธ์ โอฬาริกชาติ เรื่อง มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่เป็นผู้ป่วยทางจิตเรื้อรัง พบว่า กฎหมายเกี่ยวกับพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 และอุปสรรคของกฎหมาย 2 ฉบับในการแก้ปัญหาของคนไร้ที่พึ่งที่มีอาการป่วยทางจิตเรื้อรัง ปัญหาคนไร้ที่พึ่งที่ป่วยทางจิตเรื้อรังเป็นปัญหาหนึ่งของสังคมเมืองโดยเฉพาะที่เป็นเมืองใหญ่ ๆ กฎหมายเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่น่ามาใช้ในการแก้ปัญหาต่าง

ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่บังคับใช้ได้จริงหรือไม่ ที่จะแก้ปัญหาให้
ลุ่สว่างตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว (จักรพันธ์ โอฬาริกชาติ, 2561)

สรุป

กระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมจังหวัด สุราษฎร์ธานี ซึ่งประกอบประเด็นหลักดังนี้

1. การเรียนรู้การอยู่ร่วมในสังคมของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัด สุราษฎร์ธานี พบว่า มีประเด็นหลัก 4 ประเด็นดังนี้ 1) วิถีชีวิตของคนชายขอบมีปัจจัยพื้นฐานประกอบด้วย (1) ความต้องการที่เขารู้ว่าต้องการอะไร แต่ทำเองไม่ได้เพราะขาดความรู้และประสบการณ์ (2) ความต้องการที่เขาไม่รู้สึกว่าเขาต้องการเพราะความเคยชิน (3) ความต้องการที่เขาไม่รู้ว่า มี 2) พฤติกรรมของคนชายขอบ พบว่ามีอาการป่วยทางจิต 3) การรับรู้ข่าวสารของคนชายขอบ พบว่า เข้าไปถึงข้อมูลการได้สิทธิอันพึงได้ของตนเอง 4) การปฏิสัมพันธ์ของคนชายขอบ กับคนรอบข้างสะท้อนให้เห็นภาวะที่ซับซ้อนของสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบัน

2. พฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเป็นคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) พบว่า มีประเด็นหลัก 2 ประเด็นดังนี้ 1) ความเป็นมาของคนชายขอบโดยตนเองและคนรอบข้าง ซึ่งคนเร่ร่อนที่อาศัยอยู่ตามพื้นที่สาธารณะ สามารถแยกได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆคือ กลุ่มที่ 1 กลุ่มของคนหาย กลุ่มที่ 2 กลุ่มของคนป่วยทางจิต หรือจิตเวช 2) พฤติกรรมที่แสดงออกต่อสังคม พบว่า ผู้คนในสังคมพร้อมที่จะไม่ใส่ใจกับคนชายขอบเพราะไม่ข้องเกี่ยวและไม่สำคัญ สภาพการณ์เช่นนี้เป็นการสร้างเงื่อนไขให้เกิดความรุนแรงต่อคนชายขอบ

3. นำเสนอกระบวนการพัฒนาคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ของเครือข่ายประชาสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี “Team One Home ศูนย์ช่วยเหลือสังคม” หน่วยงานที่ปฏิบัติร่วมการประสานเครือข่ายเชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาคนชายขอบในอนาคตต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การเรียนรู้การอยู่ร่วมกันของคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ควรจัดหน่วยงาน การแก้ไขปัญหาคนไร้บ้าน ควรแก้ปัญหาที่สาเหตุที่นำไปสู่การตัดสินใจทอดทิ้งครอบครัว ควรทราบถึงความต้องการ และการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการสังคมจากหน่วยงานของรัฐ

1.2 พฤติกรรมที่ทำให้เกิดความเป็นคนชายขอบ (คนไร้บ้าน) ควรจัดหน่วยงานให้ความสำคัญในพฤติกรรมการดูแลซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรคที่อันตรายต่าง ๆ ตามมาซึ่งเป็นอันตรายต่อชีวิต

1.3 การแก้ปัญหาชุมชน สังคม ไม่ว่าจะ เป็นปัญหาเล็ก ใหญ่ ระดับองค์กร ชุมชน สังคม หากใช้ขบวนการของประชาสังคมย่อมสามารถแก้ปัญหาได้ในระดับที่เป็นที่ยอมรับ ทุกฝ่าย เพราะความร่วมมือของประชาสังคมเป็นพลังที่จะช่วยขับเคลื่อนให้เกิดความเคลื่อนไหวที่สามารถต่อรองหรือมีข้อมูลเพียงพอในการที่จะเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมได้

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

2.1 ควรมีการศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมของคนไร้ที่พึ่งในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.2 ควรมีการศึกษาการส่งเสริม สร้างสมรรถภาพ ทางร่างกายและจิตใจใน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.3 ควรมีการศึกษาการส่งเสริมการศึกษาและอาชีพของคนไร้ที่พึ่งในจังหวัด สุราษฎร์ธานี

2.4 ควรมีการศึกษาการส่งเสริมสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคมของคนไร้ที่พึ่ง ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

2.5 ควรมีการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไร้ที่ พึ่งในจังหวัด สุราษฎร์ธานี

เอกสารอ้างอิง

กิจฐเขต ไกรवास และคณะ. (2559). สถานการณ์การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการ ช่วยเหลือเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ และคนพิการในชุมชน. *วารสารชุมชนวิจัย*, 10(3), 20-30.

จักรพันธ์ โอฬาริกชาติ. (2561). มาตรการทางกฎหมายในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งที่เป็นผู้ป่วย ทางจิตเรื้อรัง. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 28(1), 45-55.

ปริตตรา เฉลิมเผ่า กอนันตกุล. (2545). *ชีวิตชายขอบ ตัวตนกับความหมาย เอกสารวิชาการ ลำดับที่ 24*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร.

พงศธร สรรคพงษ์. (2560). นไร้บ้านที่ทอดทิ้งครอบครัว ศึกษาเฉพาะกรณี คนไร้บ้านในพื้นที่ เขตเทศบาลนครพิษณุโลก. *วารสารสังคมศาสตร์*, 29(2), 39-70.

พุทธทาสภิกขุ. (2560). *ภาพลึกลับอยู่ในปากงู*. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2560 จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/Aug-saraporn/2012/01/13/entry->

สาณัฐรักษ์ ฟองวาริน. (2559). *กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ: ศึกษาเฉพาะกรณีคนขอทาน ในเขตราชเทวี กรุงเทพมหานคร*. เรียกใช้เมื่อ 2 สิงหาคม 2559 จาก www.sccthailand.org

อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2549). การต่อสู้เพื่อความเป็นคนของคนชายขอบในสังคมไทยมองลวด
ความรู้ รมบทความเนื่องในวาระครบรอบ 60 ปี. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มติ
ชน.